

Gemeente Rotterdam
College van Burgemeester en Wethouders

Said Kasmi
Wethouder Onderwijs, Cultuur en Toerisme

Bezoekadres: Stadhuis Coolingsingel 40
3011 AD Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Website: www.rotterdam.nl
E-mail: informatiebeheer@rotterdam.nl
Inlichtingen: O.E. Smit
Telefoon: 06 12629262

Portefeuillehouder: Wethouder Cultuur
Cluster: Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling
Ons kenmerk: 18MO01564

Datum: 28 augustus 2018

Betreft: Adviesaanvraag Inclusiviteit

De voorzitter van de
Rotterdamse Raad voor Kunst en Cultuur
Postbus 2800
3000 CV ROTTERDAM

Geachte heer Van der Goot,

In het Cultuurplan 2017-2020 heeft het college aangegeven het van groot belang te vinden dat iedere Rotterdammer zich aangesproken voelt door wat de stad in cultureel opzicht te bieden heeft. De culturele sector moet ernaar streven een afspiegeling te zijn van de Rotterdamse samenleving. Tegelijkertijd was het college zich ervan bewust dat uw Raad constateerde dat slechts een beperkt aantal van de nieuwe cultuurplanaanvragers zorgt voor meer culturele diversiteit. Uw advies aan instellingen in het Cultuurplan om gebruik te maken van de Code Culturele Diversiteit en zodoende de wens een breder publieksbereik beter te realiseren, heeft het college dan ook van harte overgenomen.

Zowel uw Raad als het college realiseerde zich echter tegelijkertijd dat dit slechts een eerste stap is in een proces dat uiteindelijk moet leiden tot een cultuursector die inclusief is voor alle Rotterdammers in alle aspecten: programmering, publiek, en personeel. Het college ondersteunt dan ook het besluit van de RRKC het thema inclusiviteit voor vier jaar in het werkprogramma op te nemen en de activiteiten rond het thema uiteindelijk te laten leiden tot een – door het college gevraagd – advies.

Als eerste stap op weg naar dat advies verzoeken wij u uw licht te laten schijnen over het begrip (culturele) diversiteit en de betekenis daarvan voor het gemeentelijke cultuurbeleid. In de volgende fase zullen wij u een adviesaanvraag voorleggen die een relatie legt met de bevindingen van de werkgroep uit het Directeurenoverleg van Rotterdamse kunstinstellingen op het punt van publieksbereik en – mogelijk nog belangrijker – het zogenoemde non-publiek.

Adviesaanvraag

Het Rotterdamse cultuurbeleid is er onder meer op gericht een breed cultureel aanbod te realiseren dat de diversiteit van Rotterdammers aanspreekt en daarbij bovendien (letterlijk en figuurlijk) de veelkleurige groep makers en initiatieven ruimte biedt hun plannen te realiseren. Net als u constateren wij dat we daar nog niet in slagen.

De vraag is dan ook of en hoe de Rotterdamse culturele sector (programmering, makers, organisaties) beter kan aansluiten bij de Rotterdamse samenleving in al zijn facetten. Maar daaraan vooraf gaat de meer beschouwende vraag of het dan (alleen) gaat om culturele diversiteit, wat we onder 'cultureel' in dat verband moeten verstaan en welke bedreigingen en kansen zich voordoen op onze weg naar een inclusief cultuurbeleid voor alle Rotterdammers. Wij leggen u dan ook graag de volgende vragen voor:

1. Hoe ziet de RRKC de opgaven waar de culturele sector voor staat in relatie tot de huidige demografische ontwikkelingen (diversiteit, majority minorities city, superdiversiteit)?
2. Welke mogelijkheden en kansen bieden deze ontwikkelingen de culturele sector?
3. Wanneer kunnen we in het licht van de huidige demografische ontwikkelingen spreken van een inclusieve sector?

Ter toelichting volgt hieronder een nadere onderbouwing.

Recente ontwikkelingen

In 2017 heeft een groeiend aantal nieuwe kunstenaars en creatieve makers laten blijken dat er in de Rotterdamse culturele sector meer ruimte voor hen dient te komen, fysiek, financieel en in andere vormen van ondersteuning. Zij zijn de spreekbuis van een grote groep Rotterdamse makers die zich op dit moment onvoldoende gekend voelt in de huidige culturele sector.

In de tweede helft van 2017 heeft uw Raad samen met gemeente een survey laten doen door de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) naar culturele diversiteit in de Rotterdamse cultuursector. Ook daaruit bleek dat de culturele sector nog voor een groot deel westers samengesteld en georiënteerd is. De EUR heeft er in zijn hiervoor genoemde survey voor gekozen om de definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) te gebruiken en richt zich in zijn onderzoek vervolgens vooral op mensen met een niet-westerse migratieachtergrond. Van deze groep is volgens de EUR bekend dat zij minder cultureel actief is vanwege een gemiddeld lager niveau van opleiding, inkomen en taalbeheersing en een grotere culturele afstand tot het aanbod.

In algemene zin is dat op dit moment een juiste constatering. De vraag is echter wel of dit voor de eerste, tweede en derde generatie personen met een migratieachtergrond in dezelfde mate opgaat en of de CBS-definitie de komende jaren nog een juist uitgangspunt is. Het opleidingsniveau van de tweede, derde en soms al vierde generatie stijgt, zij bekleden steeds meer functies in midden- en hoger kader, mengen steeds meer met andere groepen in de samenleving enz.

In de praktijk wordt de roep van de nieuwe kunstenaars en creatieve makers om erkenning en ruimte vaak verbonden met het thema 'culturele diversiteit'. Ook uw Raad legt die verbinding in het cultuurplanadvies 2017-2020 door bijvoorbeeld 'spoken word' te verbinden aan dit thema en te pleiten voor andersoortige subsidiesystematiek om meer cultureel divers aanbod te realiseren. Hoewel het een het ander niet uitsluit en ook de makers zelf de relatie soms leggen, is de vraag of er een significante relatie is tussen het thema 'meer culturele diversiteit in de cultuursector' en het thema 'ruimte voor nieuwe kunstenaars, culturele organisaties en creatieve makers'. Wellicht vraagt het begrip 'culturele' in dit verband meer duiding en definiëring.

De demografie van Rotterdam

In Rotterdam wonen 640.000 mensen met meer dan 170 verschillende nationaliteiten. Een deel van hen beschouwen we als westers, een deel als niet-westers. Dat onderscheid lijkt inmiddels te beperkt. Niet alleen omdat ook westers en niet-westers weer een waaier aan cultuurverschillen kennen, maar ook omdat zich binnen die onderverdeling weer tal van andere verschillen en overeenkomsten voordoen: sekse, leeftijd, religie, opleidingsniveau, economische positie, leefstijl enz.

Behalve dat de bevolkingsaanwas in toenemende mate komt van de Rotterdammers met een niet-Nederlandse achtergrond (tweede, derde en soms al vierde generatie), komt er naar verwachting de komende jaren een toenemend aantal migranten uit meer verschillende landen dan voorheen naar Nederland. Ook Rotterdam is binnen afzienbare termijn een 'majority minorities city', zoals steden als Londen, New York, Brussel, Parijs en Amsterdam dat al zijn. Verwacht wordt bovendien dat de kenmerken van deze migranten steeds meer gaan verschillen: de reden voor hun komst, hun etnische achtergrond, religie, verblijfsstatus,

opleiding en sociaaleconomische positie. Nu al zijn de verschillen in sociaaleconomische en sociaal-culturele positie tussen, maar ook binnen groepen met een migratieachtergrond groot. Dit verschijnsel wordt ook wel aangeduid als superdiversiteit (Vertovec 2007; Crul et al. 2013).¹

Voegen we de ontwikkeling van superdiversiteit en van majority minorities cities bij elkaar dan is de vraag of we de komende jaren kunnen blijven spreken van culturele diversiteit of dat we het thema op een andere manier moeten benaderen. Het zijn dan misschien minder de culturele verschillen die leiden tot een gevoel van exclusie, dan de verschillen in opleidingsniveau, sociaaleconomische positie, leeftijd, leefstijl enz.; factoren die ook bij autochtone Rotterdammers leiden tot verschillen in (cultuur)participatie. Misschien gaat het in zijn algemeenheid om een onvolkomen aansluiting tussen aanbod en vraag, om gebrekkige toegang tot de culturele sector (als kunstenaar of creatieve maker, als publiek, als personeel of als beleidsbepaler).

In een samenleving die kenmerken lijkt te vertonen van segregatie in plaats van inclusie, zijn wellicht andere factoren bepalend voor actieve en receptieve cultuurparticipatie. Ik zou graag uw zienswijze hierop vernemen, alsmede op de vraag wanneer/onder welke voorwaarden we kunnen spreken van een inclusieve culturele sector.

In zijn visiedocument 'Cultuur draagt de stad in transitie' stelt het Directeurenoverleg van Rotterdamse kunstinstellingen:

In een superdiverse stad liggen kansen voor de cultuursector: wij kunnen bij uitstek een podium bieden aan nieuwe perspectieven en uitdagen tot reflectie en debat. Hiervoor is het noodzakelijk dat we meegaan in de (demografische) ontwikkeling van de stad. Met de bevolkingsprognose voor Rotterdam staan we voor grote uitdagingen wat betreft diversiteit en inclusiviteit binnen de (gesubsidieerde) culturele instellingen. Als we alle Rotterdammers willen bereiken en representeren, is hervorming op verschillende vlakken noodzakelijk, waaronder in het programma-aanbod en het personeelsbestand. Ook moeten kwaliteitseisen en -normen binnen de sector, die momenteel voornamelijk gestoeld zijn op westerse tradities, kritisch onder de loep genomen worden.

Rotterdam is inderdaad een stad in transitie. Dat gaat gepaard met grote en kleinere vragen, die ook raken aan de toekomst van de culturele sector en niet simpel te beantwoorden zijn. Gelet op uw besluit het thema inclusiviteit voor vier jaar in uw werkprogramma op te nemen en de activiteiten rond het thema uiteindelijk te laten leiden tot een – door het college gevraagd – advies, verzoek ik u als eerste stap op weg naar dat advies op basis van het voorgaande uw licht te laten schijnen over de begrip (culturele) diversiteit, majority minorities cities, superdiversiteit en de betekenis daarvan in een stad die continu en in hoog tempo verandert.

Ik ontvang dit advies graag uiterlijk aan het begin van het vierde kwartaal van dit jaar, dat wil zeggen in oktober 2018.

Met vriendelijke groet,

Said Kasmi
Wethouder Onderwijs, Cultuur en Toerisme

¹ Sociaal en Cultureel Planbureau, *De toekomst tegemoet* (2016), p. 24.